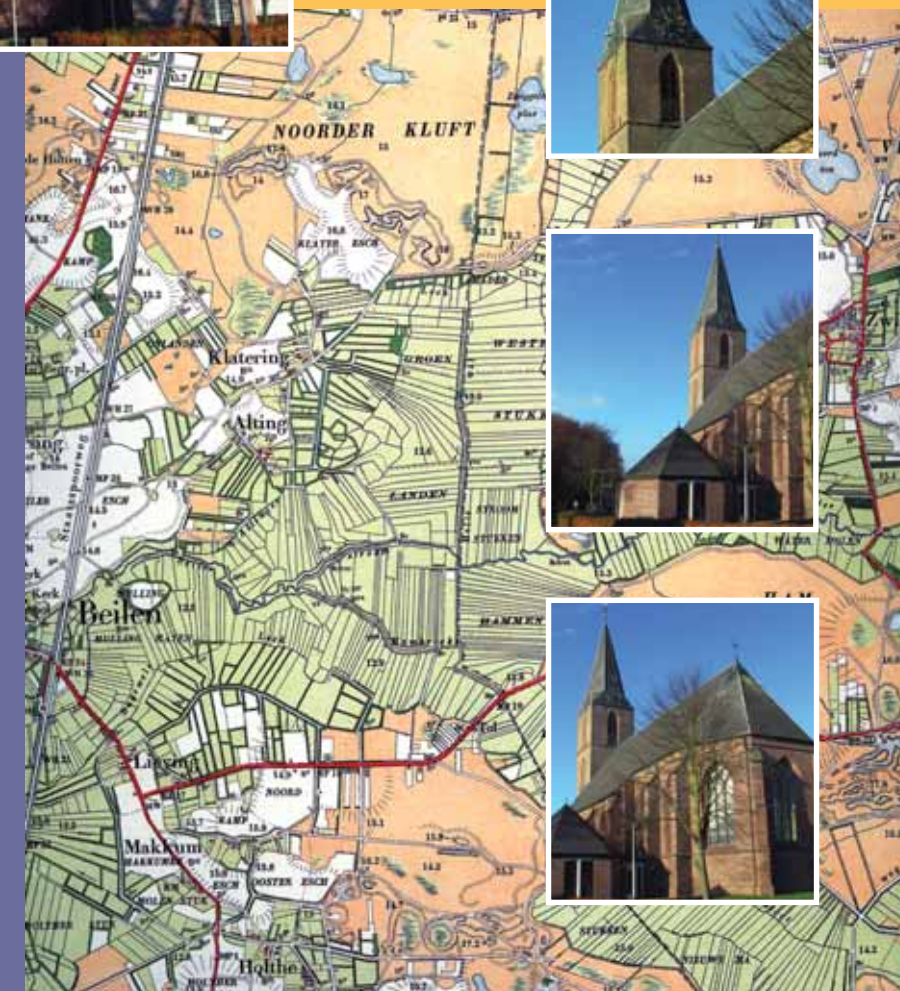
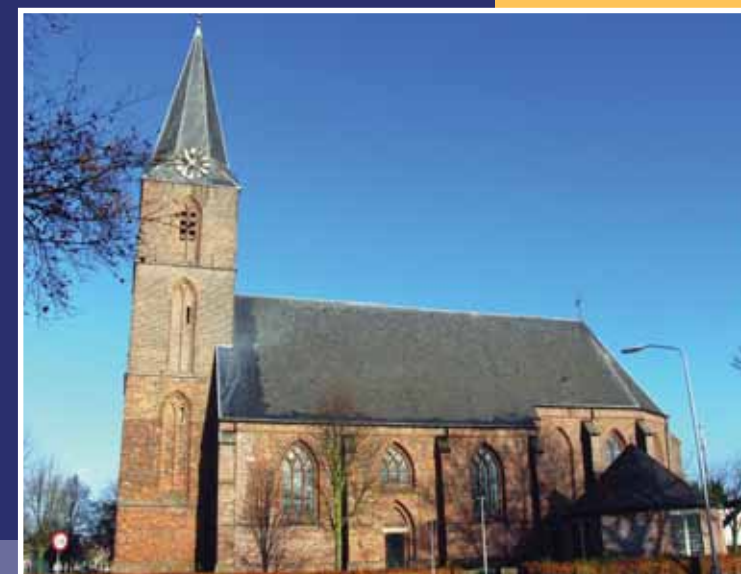
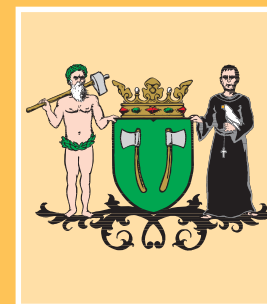

Jaargang 18 - nummer 4 - december 2006

T i j d s c h r i f t

Historische Vereniging Gemeente Beilen

Roel Reijntjes

Charter van 1206

Gemeenteveldwachters in Beilen (deel 5)

Psychiatrische Gezinsverpleging
in Beilen (deel 3)

Hunebedden

Tentoonstelling
't Verhaal van het Oranjekanaal

Geert Kleine

Roel Reijntjes

In oktober 1997 interviewde Willie Bazuin-Brinkman Roel Reijntjes. Eén van de vragen die zij hem stelde, was: “Hoe kwam u tot schilderen?”

Roel Reijntjes: “Dat kwam onder invloed van Dozy. Ik probeerde alles, ik voelde dat ik ook kunstzinnig was op dat gebied. Ik ging het gewoon proberen. Mijn schilderijen slaagden zo goed, omdat ik niet huisje, boompje, beestje schilderde. Ik heb emotie, ook in mijn schilderijen. Ik heb verscheidene verkocht naar Canada en naar Zwitserland, ze hingen dan de oude meesters weg, want als die van mij werden gestolen was het niet zo smartelijk. Ik heb van 1970 tot 1983 geschilderd. Ik heb enkele top-schilderijen gemaakt. In de muziekschool te Hoogeveen hangt er een, bij Henk Platje en bij Bart Veenstra. Ik heb geëxposeerd in Ooster-hesselen, maar men vond mijn prenten mooier. In Thailand heb ik nog wat les gekregen en daar heb ik die van de appels gemaakt. Het merendeel van mijn schilderijen heb ik verkocht. Ik werd wel ontzettend moe van het schilderen en kwam altijd onder de verf, toch heb ik er veel vreugde aan beleefd, maar ik vond dat ik niet goed genoeg was. De ezel staat nu in de schuur en er zit op het ogenblik allemaal ruttekuttels op. Roos Nachtegaal zei: “Ik hoop dat u beter dicht dan schildert.” Een andere vrouw was erg opgetogen en zei: Ik geniet zo van uw tentoonstelling, “U hebt zulke mooie lijsten.”

“U hebt zulke mooie lijsten.”

De ezel met ‘allemaal ruttekuttels’ uit de schuur staat nu schoongemaakt in de hal van ’t Roel Reijntjes Warkhuus.

Foto’s omslag voorzijde:

- Op de grote foto en de drie kleine foto’s staat de Stephanuskerk van Beilen afgebeeld.
- Kaartfragment van Beilen eind 19de eeuw.

Kleurenfoto’s omslag:
G.J. Dijkstra en T.L. Kroes

Inhoud:

II	Roel Reijntjes
- W. Bazuin-Brinkman
1-9	Rondom het chartre van 1206
- H.L.G. Schuur
10-14	Gemeenteveldwachters in Beilen, deel 5 - J.A. Maas
15-20	Psychiatrische Gezinsverpleging in Beilen (deel 3) - G. Kamphuis
21-28	60 Jaar SV Halen - F. Andringa, K. Bolding, F. Hoving en K. Wiechers
29	Hunebedden - Interview van R. Gerding met S. van der Zee
30-31	Tentoonstelling ’t Verhaal van het Oranjekanaal
32	Bestuursmededelingen Van de redactie

Adressen auteurs:

- W. Bazuin-Brinkman, Volmachtenstraat 2, 9414 AL Hooghalen
- drs. R. Gerding, Lheebroek 29, 7991 PM Dwingeloo
- G.H. Kamphuis, Esweg 60, 9411 AJ Beilen
- G.A. Kleine, Raadhuisstraat 3/16, 9411 NA Beilen
- J.A. Maas, Esdoornlaan 1, 9411 AT Beilen
- H.L.G. Schuur, Nieuwe Es 10, 9418 PS Wijster

Prijs: € 4,50

Hoofredacteur (vanaf 1-12-2006)
J.A. Sikken, Grondselweg 7, 9418 TP Wijster - hoofredacteur, tel. 0593-562409

Eindredacteur (tot 1-12-2006)
T.L. Kroes (eindredacteur), Hijkerweg 19, 9411 LS Beilen, tel. 0593-541581.

Redactie-leden
drs. R. Gerding, Lheebroek 29, 7991 PM Dwingeloo, tel. 0593-541844.
J. Hoogeveen-Zuidberg, Westeinde 23, 9415 PG Hijken, tel. 0593-524615.
B. Oosting, Klatering 36, 9411 XH Beilen, tel. 0593-525897
F. Timmerman-Stevens, Smilderweg 2D, 9414 AD Hooghalen, tel. 0593-592251.
A. Visscher-Ovinge, De Snikke 13, 9411 ET Beilen, tel.0593-523098.

Bestuur

drs. G.J. Dijkstra (voorzitter), Pinksterbloem 42, 9411 CH Beilen, tel. 0593-541848.
W. Bazuin-Brinkman (secretaris), Volmachtenstraat 2, 9414 AL Hooghalen, tel. 0593-592657.
H.J. Vos (penningmeester), Oosteinde 12, 9415 PA Hijken, tel. 0593-523028.
G. Drenth-Barkhof (ledenadministrateur), Dahliastraat 20, 9411 GP Beilen, tel. 0593-524440.
E. Beuving, Pr. Bernhardstraat 1K, 9411 KH Beilen, tel. 0593-524382.
F. Biemold, Vonderkampen 136, 9411 RH Beilen, tel. 0593-524772.
H.L.G. Schuur, Nieuwe Es 10, 9418 PS Wijster, tel. 0593-562412.
J. Vrijs, Julianastraat 16, 9411 PL Beilen, tel. 0593-542351.

Lidmaatschap

Het lidmaatschap van de vereniging bedraagt € 15,-. Bankrekeningnummer: 3065.27.774 t.n.v. Hist. Ver. Gem. Beilen. Rekeningnummer Postbank: 3090700 t.n.v. Hist. Ver. Gem. Beilen.
Opgave lidmaatschap en ledenadministratie: G. Drenth-Barkhof, Dahliastraat 20, 9411 GP Beilen, tel. 0593-524440.
Het opzeggen van een lidmaatschap dient SCHRIFTELIJK te geschieden bij G. Drenth-Barkhof voor 1 november. Voor alle informatie betreffende het tijdschrift: G. Drenth-Barkhof, Dahliastraat 20, 9411 GP Beilen, tel. 0593-524440.

Copyright

Het overnemen van foto’s en/of artikelen of delen daarvan is slechts toegestaan na verkregen schriftelijke toestemming van de eindredacteur.

Productie: Uitgeverij Drenthe
Vormgeving omslag: N’Design
ISSN-nummer: 1380-3301

Zo as ’t west hef - Geert Kleine - 1

Dit najaar ontving de Historische Vereniging Gemeente Beilen van Geert Kleine zijn collectie van nagemaakte huizen, voorwerpen, karren e.d. uit het recente verleden van Beilen. In het voorjaar van 2007 zullen deze voorwerpen in het Roel Reijntjes Warkhuus worden geëxposeerd.

Hierbij enige foto’s van het door hem nagemaakte ouderlijke huis, dat in Alting (huisnummer L22) stond (zie pagina 32). Geert Kleine: “Mijn ouderlijke woning in Alting heb ik nagemaakt, zowel de buitenmuren als wel het toen sobere interieur. De eerste keer lukte het niet, want de verhoudingen bleken niet te kloppen. Ik heb toen bij de technische dienst van de gemeente Beilen nagevraagd of er een bouwtekening aanwezig was, omdat het pand al bijna 50 jaar oud was. Binnen vijf minuten kreeg ik de tekening; dus aan de slag, schaal 1 op 25.”

Het ouderlijke huis van Geert Kleine: Alting L22. Rechts: de bedsteden, de stallen en ’t hoessie op de deel. De blauwe verf moest de muggen weren.

Op de achterzijde van de omslag het woongedeelte met de bedsteden en een zijaanzicht van de woning van de ouders van Geert Kleine.

Bekijk ook: www.historischevereniginggemeentebeilen.nl

Bekijk ook: www.historischevereniginggemeentebeilen.nl

Links: Omstreeks 690 komt monnik Willibrord vanuit Engeland naar deze streken, waar hij zijn missioneringswerk begint.

Rechts: In 739 overleed Willibrord. Hij was op dat moment aartsbisschop van Utrecht. Hij is gestorven en begraven in de door hem gestichte abdij van Egmond.

zetting, die in de nabijheid van het huidige Wijster lag.²⁾ In ieder geval tot kort na 400 was deze nederzetting bewoond. Daarna kan een continue bewoningsgeschiedenis niet meer worden onderbouwd met bodemvondsten. Het is verleidelijk om aan te nemen dat de bewoners van deze nederzetting (deels) zijn vertrokken naar de zandige hoogten enkele kilometers noordwaarts, waar de Beilerstroom kon voorzien in het onontbeerlijke water.³⁾ Hiervoor ontbreekt echter vooralsnog elk bewijs. Voor een vroege bewoning van de Beiler dreven pleit wel dat hier één van de vroegste christelijke kerkjes is gebouwd.

De verbreiding van het christendom in Twente en Drenthe vond plaats vanuit het bisdom Utrecht, waar Willibrord kort na zijn wijding als aartsbisschop in Rome (695) Utrecht als bisschopszetel kreeg toegewezen. De achterliggende gedachte was dat deze Angelsaks toegankelijker zou zijn (onder meer door de taalverwantschap) voor de onbekeerde Saksen dan de Frankische predikers.⁴⁾ Dezen werden, niet onterecht, gezien als wegbereiders voor Frankische overheersing. Uiteindelijk zou de expansie van het christendom in het oosten van het huidige Nederland toch de sterkste stimulans krijgen door de veldtochten van de Franken. Na de veldtochten van 753 en 758 werden pogingen ondernomen om vanuit Utrecht en Deventer de Saksen het christendom op te leggen. Dat gold ook voor de bewoners van het

Bronzen ruiterbeeldje van een Karolingische heerser, volgens de traditie Karel de Grote. In zijn hand houdt hij de rijksappel. Het beeld is waarschijnlijk omstreeks 1860 te Metz vervaardigd. (Musée du Louvre, Parijs)

2) W.A. van Es, *Wijster, A native village beyond the Imperial Frontier* (Groningen 1967).

3) Aan deze hoogten ontleent Beilen haar naam. H.L.G. Schuur, 'Over de oorsprong van de plaatsnaam Beilen', in: *Historische Vereniging Gemeente Beilen*, 2 (1995).

4) In de wanorde die volgde op de val van het Westromeinse rijk kwam in de 8ste eeuw het Frankische rijk als machtigste bovendrijven. Onder de heerschappij van Karel de Grote (768-814) bereikte dit rijk het hoogtepunt van haar macht. De expansie naar het noordoosten leidde tot een strijd met de Saksen die bijna 30 jaar zou duren. Deze Germaanse stam woonde tussen Rijn en Elbe en hield de voorvaderlijke natuurgodsdienst nog steeds in ere. Eén van de politieke doelen van Karel de Grote was de onderwerping en 'beking' van de Saksen.

De Stephanuskerk te Beilen. Voor het eerst wordt in 1139 een kerk in Beilen genoemd, maar al lang daarvoor stond hier een kerkgebouw. De huidige kerk en toren dateren uit de 15de eeuw.

De Friese missionaris Liudger

latere Drenthe. Hier woonden weliswaar geen Saksen, maar het gebied viel wel onder de Saksische invloedssfeer. Eén van de gevolgen van de Frankische expansie was de indeling van het Saksenland in bisdommen (777). De opstand van de Saksen tegen Karel de Grote had onder meer tot gevolg dat prediker Willehad, een Frankische protégé die omstreeks 780 in deze streken werkzaam was, 'Drenthe' weer moest verlaten.

De pogingen tot gedwongen christianisering van de gebieden ten noordoosten van Rijn en IJssel kreeg een definitief beslag in de vrede van Selz tussen Franken en Saksen (804). In de periode hieraan voorafgaand had het bisdom Utrecht al de geestelijke macht aan zich getrokken over Salland, Twenthe en Drenthe, waar het einde van de Hondsrug met de nederzetting Groningen de grens van het bisdom vormde. Vanuit Utrecht zal in de periode 800-900 de stichting van de eerste kerkjes in Twenthe en Salland zijn geregeld. Het ligt voor de hand te veronderstellen dat in dezelfde periode een overeenkomstig proces zich heeft afgespeeld in Drenthe en omstreeks deze tijd zal ook het eerste (houten) kerkje in Beilen zijn gebouwd.

Door Karel de Grote en de regeerders die hem vooraf gingen werden kerken, kloosters, bisschoppen en personen in een bijzondere dienstbetrekking geregeld begiftigd met landerijen. Op basis van deze en latere schenkingen kon het bisdom Utrecht uitgroeien tot grootgrondbezitter. De zorg voor de bezittingen van het bisdom in Twenthe en Drenthe was opgedragen aan de hofmeiers van de bisschoppelijke hoven. In Twenthe bevond zich de hoofdhof in Ootmarsum met daarnaast hoven in andere plaatsen, onder meer te Borne. In Drenthe treffen we dergelijke hoven aan in Emmen, Anlo, Peelo, Uffelte en vermoedelijk ook in Beilen.⁵⁾ Als uitvloeisel van het Ottoonse stelsel, waarbij wereldlijke functies werden verleend aan kerkelijke gezagdragers, was de bisschop van Utrecht in 1024 ook met de grafelijke waardigheid van Drenthe bekleed.⁶⁾

Over de stichting van de eerste (parochie)kerken in het oosten van ons land is niet veel bekend. Als ze voor het eerst in een akte worden genoemd, bestaan ze al. Vermoedelijk zijn veel van deze kerken gesticht als eigenkerk. Onder eigenkerken vallen de kerken die zijn gesticht door de koning of zijn gemachtigde. Deze gemachtigde kon, behalve een edelman, ook een bisschop of klooster zijn. De voorgeschreven inkomsten, bedoeld voor de bedienaar der religie, kwamen toe aan de stichter. Een en ander leidde er toe dat later werd voorgeschreven dat een bepaald stuk land voor de pastoor gereserveerd moest blijven. Over het systeem van eigenkerken kan verder worden opgemerkt dat, ondanks de verstrengeling van ideële en materiële belangen, de eigenkerken een belangrijke rol hebben gespeeld in de zogenaamde kerstening van ons land. In Drenthe zijn de bisschoppelijke seendkerken (kerken waar de bisschop zijn kerkelijke rechtspraak kwam uitoefenen) van Beilen, Rolde, Anlo, Vries, Diever en Emmen alle gesticht als eigenkerk. Dit gegeven is van belang, omdat hierin de verklaring schuilt van het feit dat (eigen)kerken of hun inkomsten konden worden overgedragen, geruild of zelfs verkocht. Ze werden gerekend tot het particulier vermogen, omdat het stichtingen op zichzelf waren waarop de universele kerkorganisatie geen eigendomsrecht had.

Tot de oudste bron van inkomsten van de kerkelijke instellingen behoren de zogenaamde tienden. Het tiendrecht was een systeem waarbij 1/10 deel van tiendplichtige gewassen van land bij een ander in gebruik of van de opbrengst van tiendplichtige dieren moest worden afgedragen. Dit gebruik ging terug op de oude Israëlieten die tienden van veldgewassen, vruchten en vee afdroegen.⁷⁾ Onder Pippijn III (ca. 750) werd het gebruik van tiendafdrachten in deze streken ingevoerd, waar het de animo om tot het christendom over te gaan bepaald niet bevorderde.

- 5) Mededeling van drs. G.J. Dijkstra.
- 6) Otto I de Grote (936-973) zag zijn macht bedreigd door de opkomst van de erfelijke leenmannen. Als een gebied door het uitsterven van een 'leenmannenfamilie' vrij kwam, gaf hij dit gebied in leen aan een bisschop of abt. Deze konden hun macht immers niet erfelijk maken.
- 7) *Leviticus* 27:30-32 en *Deut.* 14:22-29.

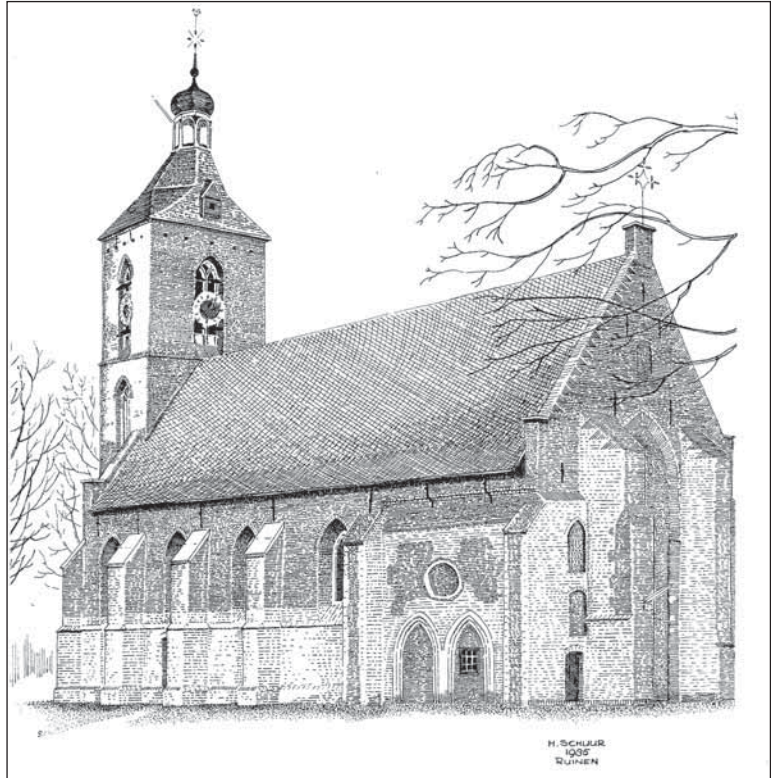

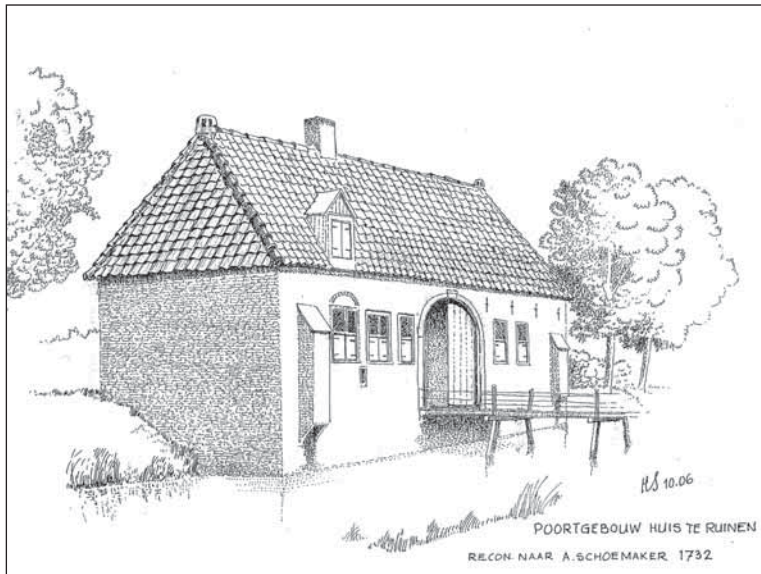

Zilveren munt van Pepijn III, in de 8ste eeuw geslagen te Dorestad (Wijk bij Duurstede). Op de voorzijde de koningsnaam 'PIPI' vergezeld van een kruis en een strijdbijl; op de keerzijde een monogram van de letters 'RP' of 'RF', te interpreteren als koning Pepijn respectievelijk koning der Franken. (Koninklijk Penningkabinet, Den Haag)

Ruinen: Mariakerk. In 1325 wordt het Benedictijner Mariaklooster verplaatst naar Dikninge bij De Wijk. Na de inwijding van de abdijkerk aldaar (1331) bleef de abdijkerk in Ruinen als parochiekerk bestaan. De huidige kerk in Ruinen (zie rechtsboven) is een restant van een groter gebouw dat in de 16de eeuw zijn grootste omvang had bereikt (zie onder). De tufsteen aan de noord- en zuidmuur is afkomstig van de voormalige abdijkerk.

Oorspronkelijk waren deze tienden bedoeld voor het onderhoud van de bedienaren der religie. Eén van de bepalingen van de

Poortgebouw van de havezathe Oldenhove of huis te Ruinen. Reconstructie naar A. Schoemaker, 1732.

Vrede van Selz legde de verplichting op tot afdracht van tienden aan de bisschoppen. Er bestonden diverse soorten van tienden: grove en smalle tienden die betrekking hadden op akkerproducten, krijtende, bloed- en huistienden op (pluim)vee en veeteeltproducten, novale tienden op nieuw aangemaakte gronden. Eerder werd in dit artikel opgemerkt dat in de 11de eeuw de bisschop van Utrecht was bekleed met de grafelijkheid van Drenthe. In de eerste helft van de 12de eeuw begint ook de opkomst van het geslacht Van Ruinen. Oorspronkelijk behoorde dit geslacht tot de ministerialen (horige, dus onvrije, dienstmannen van de bisschop die in de loop van de tijd opklommen tot de lage adel). Tegen het einde van de 13de eeuw is dit geslacht opgeklommen tot heer van Ruinen en Ruinerwold, waarbij echter de feodale band met de bisschop bleef bestaan. De stichting van het Benedictijner klooster, gewijd aan Maria, door Otto van Ruinen, dienstman van de bisschop, geschiedt eveneens in de eerste helft van de 12de eeuw. Otto van Ruinen blijkt dan de kerk van Steenwijk in leen te hebben van de bisschop. Deze kerk draagt hij, vermoedelijk bij de stichting van het klooster, in 1141 over aan het convent te Ruinen. Over de motieven van deze stichting kunnen wij alleen maar gissen. Het kan heel goed mogelijk zijn dat het initiatief is uitgegaan van de bisschop om door middel van het klooster meer vat te krijgen op zijn Drentse gebied. Zijn dienstman, Otto van Ruinen, treedt hierbij dan op als stroman op wiens naam het klooster werd gesticht. Voor de overdracht van bepaalde leenroerige goederen aan het klooster zou de heer van Ruinen compensatie hebben kunnen ontvangen in de vorm

In vertaling:

... Bovendien zal hij [Frederik, abt van het Mariaklooster te Ruinen] de kerk van Borne met alle rechten [waaronder het patroonsrecht] en inkomsten die hij hieruit genoot in zijn geheel aan ons [de bisschop] overdragen, alsmede een tiend van zijn twee erven [?] in Pleist [Pleest bij Raalte] en de overige tienden die hij genoot uit zijn kerk, zowel bij Zenderen als bij Almelo. Wij [de bisschop] zullen hem [de abt] ter compensatie hiervan geven als zijn eigen kerk: onze kerk van

Westerborg, N.H. kerk. Ook deze kerk was eertijds gewijd aan de Heilige Stephanus. Zij was een dochterkerk van de Stephanuskerk te Beilen; oorspronkelijk een kapel; in 1283 verheven tot parochiekerk. Van de huidige kerk dateert het schip uit de eerste helft van de 15de eeuw, het koor is in de 17de eeuw vernieuwd. Van de toren dateert het onderste deel waarschijnlijk uit de 14de, het bovenste deel uit de 18de eeuw.

Beilen samen met de kapel van Westerbork, samen met tienden van vijftien erven [?] onder Westerbork, met tienden in Wijster en alle daarbij behorende bijgebouwen [?] in al hun verscheidenheid, zodat bovengenoemde abt en zijn opvolgers deze goederen persoonlijk en in hun hoedanigheid van priester rechtmatig verkrijgen opdat zij [de tiendplichtigen] zowel tegenover ons en onze opvolgers als tegenover de aartsbisschop van deze gebieden onze rechten die [zij] ons hieruit verschuldigd zijn voor altijd naar behoren zullen eerbiedigen... ⁹⁾

- 9) Vertaling met dank aan mevr.
Mieke de Vos, Amsterdam.

Literatuur:

Jet Spits, Och ewig is so lang, zeven eeuwen Weleveld, Landgoed, havezathe en bewoners (*Zutphen* 2003).

A.G. Wever, 'De heerlijkheid Ruinen en Ruinerwold', in: *Nieuwe Drentsche Volksalmanak*, 1987, Assen.

C.F. Janssen, 'De bouwgeschiedenis van de kerk te Ruinen', in: *De monumenten van Drenthe I*, Assen 1985, p.8.

D.P. Blok, 'De vroege Middeleeuwen tot ca. 1150', in: J. Heringa e.a. ed., *Geschiedenis van Drenthe*, Meppel 1985, pp. 140-170.

D.P. Blok, *De Franken in Nederland* (Haarlem 1979).

L.A. Stroink, *Stad en land van Twente*, Hengelo 1962.

Tekeningen:

De tekeningen zijn gemaakt door H.L.G. Schuur. Beilen, 1987; Ruinen, 1985; Borne, z.j.; Westerbork, 1981.

Het valt op dat in deze akte sprake is van de kapel van Westerbork, duidelijk ter onderscheid van het begrip kerk in Borne en Beilen. Dit houdt in dat Westerbork met betrekking tot de uitoefening van de praktische eredienst in feite al van Beilen was afgesplitst. Een kapel was echter geen parochiekerk met een eigen pastoor. De kerkelijke afdrachten, op te brengen door de bewoners van het Westerborkse, vloeiden af naar Beilen. Voor de bediening van de kapel werd een kapelaan aangesteld. Pas in 1283 werd de kapel verheven tot parochiekerk - dus onafhankelijk van Beilen en met een eigen priester - en sloot de abt van Ruinen, aan wie het patroonsrecht toekwam krachtens de akte van 1206, een overeenkomst met de kerspellingen (de leden van de nieuwe parochie) inzake het collatierecht (het recht om een pastoor voor benoeming voor te dragen).

Besluit

Met de oplegging van de Reformatie, de invoering van de protestantse (gereformeerde) religie als enig officieel toegestane godsdienst in 1598, kwam een einde aan de middeleeuwse opzet van eigenkerken en tiendrecht. Dit luidde een nieuwe periode in. Kerkelijke tienden kwamen grotendeels in wereldlijke handen en werden niet zelden ten eigen bate aangewend. Als gevolg van de Reformatie kwamen in Drenthe alle goederen en inkomsten van de instellingen van de oude (rooms-katholieke) kerkorganisatie toe aan de Drentse wereldlijke overheid. Omdat door het decreet van 1598 de rooms-katholieke kerkorganisatie officieel niet meer bestond, verviel nu ook de oorspronkelijke bestemming van haar instellingen met betrekking tot het onderhoud van de bedienaren van de rooms-katholieke religie. De overheid die in de rechten van de voormalige kerkorganisatie was getreden, moest voortaan zorgdragen dat de inkomsten een bestemming kregen overeenkomstig de door haar gedragen (gereformeerde) religie.

Gemeenteveldwachters in Beilen, deel 5

J. Maas

**In ‘Gemeenteveldwachters in Beilen, deel 5’
vertelt Jan Maas over de veldwachters
Keiner, Middelveld en Van der Ley.**

Pieter Hendrik Keiner

Na het overlijden van veldwachter Bakker begin februari van het jaar 1878 werd de oud-veldwachter Hofland gevraagd tijdelijk het veldwachtersuniform aan te trekken tijdens de sollicitatieprocedure. Toen die procedure wat langer dan gedacht uitviel, nam op 1 maart een andere oud-veldwachter, Willem Dondorff, nog bijna een maand lang de honneurs waar. Uiteindelijk werd op 27 maart 1878 Pieter Hendrik Keiner de opvolger van de jong overleden veldwachter Cornelis Bakker. De nieuwbakken diener was nog net geen vijfentwintig jaar en in Veenhuizen geboren. Zijn vader was daar zaalopziener in de gestichten voor bedelaars en vagebonden. Keiner was eind 1868 als vrijwilliger in militaire dienst gegaan bij de infanterie. Toen hij in 1877 in Assen trouwde met Trijntje Iwema uit die plaats had Keiner het inmiddels tot sergeant gebracht. Om in Beilen aan de slag te kunnen gaan kreeg hij toestemming eerder de militaire dienst te verlaten dan zijn contract aangaf. In de periode dat de nieuwe veldwachter de orde en rust in Beilen begon te handhaven zorgde herbergier Roelof Bosman juist voor de nodige onrust. Hij omzeilde de sluitingstijd voor tapperijen door van zijn kroeg -na tien uur 's avonds- een besloten sociëteit te maken. De burens van de slimme kastelein klaagden steen en been over de overlast die dat opleverde. Maar er was weinig aan te

In deel 4 werden de levens van de in Amsterdam geboren veldwachters Pieter Hofland en de uit het Noord-Hollandse stadje Hoorn afkomstige veldwachter Cornelis Bakker beschreven. Na deze twee veldwachters, die samen zestien jaar in Beilen stonden, versleet Beilen in twee jaar tijd maar liefst drie veldwachters. Dat waren: Pieter Hendrik Keiner, Hilbert Middelveld en Thomas van der Ley. Over deze drie dienders gaat deze aflevering.

Overzicht

Veldwachter Pieter Hendrik Keiner werd geboren op 9 april 1853 in de gemeente Norg als zoon van Johannes Abraham Keiner en Margaretha Johanna van Riet. In oktober 1868 ging hij vrijwillig in militaire dienst bij de infanterie, in mei 1870 werd hij korporaal, in april 1873 sergeant en in augustus 1877 sergeant 1^e klasse. Bij zijn ontslag uit de dienst had hij er bijna tien jaar als militair opzitten. Keiner huwde in Assen op 15 juli 1877 met Trijntje Iwema uit Assen. Zij had al een kind dat door Keiner gewettigd werd. Het paar kreeg zelf nog zes kinderen: Alida te Assen in 1878, Johannes te Sneek in 1880, Frederik, Margaritha, Johanna en Pieter in Norg in respectievelijk 1885, 1889, 1892 en 1896. Van 27 maart 1878 tot 1 oktober 1878 (ruim zes maanden) was Keiner gemeenteveldwachter in Beilen. Daarna was hij rijksveldwachter in Stavoren, Sneek en Veenhuizen. Op 1 november 1911 ging hij met pensioen. Hij overleed 23 juni 1935 in Assen. Hij was toen al tien jaar weduwnaar.

Invalleur

De tijdelijk als veldwachter optredende Koenraad Mulder was op 11 augustus 1833 in Beilen geboren als zoon van Lucas Mulder en Margrieta Gils. Hij trouwde in Beilen op 20 januari 1866 met Anna Mulder, de dochter van Berend Mulder en Helena Elisabeth Thiele. Ook in Beilen werden hun acht kinderen geboren in de periode 1866 tot 1885. Eerst was Koenraad Mulder -net als zijn vader- schoenmaker, daarna een tijdje arbeider en rond 1876 werd hij klompenmaker. Hij overleed te Assen in 1919 op 85-jarige leeftijd.

doen. Burgemeester W.C. de Vidal de Saint Germain (1878-1916) zat er behoorlijk mee in zijn maag en wendde pogingen aan om herbergier Roelof Bosman weg te krijgen uit Beilen. Veldwachter Keiner wachtte het vertrek van de kroegbaas niet af. Hij slaagde erin om rijksveldwachter te worden met als standplaats Stavoren. Zes maanden na zijn komst in Beilen reisde hij op 1 oktober 1878 af naar Friesland. Pieter Hendrik Keiner bleef ook niet lang in Stavoren; hij werd overgeplaatst naar Sneek. Maar in 1881 keerde hij al weer terug naar Drenthe en werd bewaker in één van de gestichten in Veenhuizen, waar ook zijn vader had gewerkt. Hij bleef daar ruim dertig jaar als rijksveldwachter in functie. Na zijn pensionering in 1911 ging hij in Assen wonen. Hij genoot lang van zijn pensioen, want hij was 82 jaar oud bij zijn overlijden in Drentes hoofdstad.

Hilbert Middelveld

In oktober 1878 had Beilen dus weer geen gemeenteveldwachter. Voor de tijdelijke waarneming werd deze keer de Beiler klompenmaker Koenraad Mulder door het gemeentebestuur aangetrokken. Na precies drie maanden kon deze invaller zijn uniform en bewapening overdragen aan een nieuwe politiemann. Op nieuwjaarsdag van het jaar 1879 nam Hilbert Middelveld uit Emmen zijn taken over. Hilbert Middelveld was, vóór hij werd benoemd, voetbode in Weerdinge. Eigenlijk had hij al al enkele weken eerder in dienst moeten treden, maar de Posterijen wilden dat hij nog wat langer de poststukken in Weerdinge bleef bezorgen. Veldwachter Middelveld was in 1850 in Beilen ter wereld gekomen en later naar Emmen verhuisd. Hij was achtentwintig jaar oud bij zijn benoeming in Beilen. De eerste januari was een moeilijke dag om aan te vangen met surveilleren, want het nieuwjaarswensen ging met veel drankgebruik gepaard, hetgeen vaak vechtpartijen en vernielingen ten gevolge had. De tweede dag van het nieuwe jaar, wanneer het nieuwjaarswensen werd hervat, was menigmaal nog erger dan de eerste januari. Onrustige dagen voor een politiemann!

Veldwachter Middelveld verliet zijn geboorteplaats al weer na twee maanden op 1 maart 1879. Ook hij had -net als zijn voorganger- een benoeming aanvaard bij de rijksveldwachter. Dat leverde meer op dan de f. 345,-- die hij als gemeenteveldwachter van Beilen per jaar verdiende. Als rijksveldwachter had hij standplaatsen in Hoogeveen en Noordsche Schut in Drenthe en in het Friese Eastermar. Zijn laatste negen actieve jaren diende hij in Veenhuizen bij de gestichtsbewaking. In mei 1909 kreeg hij eervol ontslag en vestigde zich in Dedemsvaart om van zijn oude dag te genieten. Hij had er toen ruim dertig jaar politiedienst opzitten.

Bij het Instellen. Dadeling vrijwillig geens
 ingeerd als sublaar van teer jaten den 4 October 1869
 Hooporaal. titulaire 1 juni 1869
 Hooporaal. titulaire 17. Mei 1870
 Hooporaal 10. Mei 1870
 Hooporaal Schepsschutter 24 December 1872
 Sergeant 30 April 1873
 1ste chevron 9 April 1877
 Veriengageerd van drie maanden goud
 den 4. October 1878 19 juni 1878
 Sergeant 1ste Klasse 6de Augustus 1877

Laatste deel van de bijlage bij de
 eigenhandig geschreven sollici-
 tatiebrief van veldwachter Keiner
 (een chevron is een gehoekte
 streep als onderscheidingsteken op
 de mouwen van militairen).

Tweede gemeenteveldwachter door Raad weg- gestemd

In de tijd dat Middelveld als veldwachter diende was er sprake van dat
 er in Beilen een tweede gemeenteveldwachter zou komen. Maar dat
 ging niet door. De gemeenteraad besliste anders: 'De Raad was van
 oordeel', schreef de burgemeester aan de Commissaris des Konings,
 'dat vooreerst het belang der gemeente, uit een financieel oogpunt
 beschouwd, het niet toeliet thans gelden uit te trekken voor de
 bezoldiging van een tweeden veldwachter, doch ook ten anderen dat
 ervaring had doen zien dat met eene politie, bestaande uit twee flinke
 veldwachters, één van Rijks- en één van gemeentewege, de veiligheid
 van de ingezetenen dezer gemeente goed is gewaarborgd'.

Thomas van der Ley

Koenraad Mulder moest op 1 maart 1879 weer een tijdje het
 klompenmakersvak met de handhaving van orde en gezag com-
 bineren. De sollicitatieprocedure duurde wat langer dan de be-
 doeling was, omdat de benoemde Roelof Mulder uit Sellingen
 om financiële reden afhaakte. Hij vond het leven in Beilen te
 duur. 'Dat hij bij zijn sollicitatie in Beilen', schreef hij, 'niet
 heeft geweten dat het tractement even hoog was dan hij thans
 geniet, dat hij te Beilen veel meer uitgaven heeft voor huishuur,
 turf enzovoorts dan te Sellingen'. Thomas van der Ley, die ook
 al had gesolliciteerd toen Middelveld werd benoemd, kwam nu
 in aanmerking om veldwachter in Beilen te worden. Hij was 25
 jaar oud en in Ooststellingwerf geboren. Eén jaar voor zijn be-
 noeming per 1 april 1879 was hij in Vries getrouwd met Gezina
 Vorenkamp. Hij was afgekeurd voor militaire dienst 'uit hoofde
 van lichaamsgebreken'. Vóór zijn benoeming was hij boeren-
 knecht in Norg en vanaf begin 1878 rijksambtenaar in Weerdinge.
 Zowel in Norg als te Weerdinge was hij tevens onbezoldigd

Overzicht

Veldwachter Hilbert Middelveld kwam op 18 augustus 1850 in Beilen
 ter wereld. Hij was de zoon van Meeuwes Middelveld en Geesje
 Menning. Hij was eerst arbeider en later postbode in Weerdinge. Hij
 huwde 28 december 1874 in Emmen met Zwaantien Houwing. Uit hun
 echtverbinding werden zeven kinde-
 ren geboren: twee in Weerdinge,
 Geert in 1875 en Meeuwes in 1877,
 daarna vijf in Noord (Hoogeveen),
 Hendrikus in 1879, Gesina in 1882,
 Hendrikje in 1884, Geesje in 1888
 en tenslotte Zwaantje in 1896.
 Middelveld was van 1 januari 1879
 tot 1 maart 1879 (twee maanden)
 gemeenteveldwachter in Beilen.
 Daarna stond hij als rijksveldwachter
 achtereenvolgens in Hoogeveen,
 Noordsche Schut, Eastermeer en
 Veenhuizen. Op 1 mei 1909 ging hij
 met pensioen en vertrok naar
 Dedemsvaart.

De brief van burgemeester W.C. de Vidal de Saint Germain aan de commissaris des konings dd. 22 februari 1879 over de aanstelling van een tweede veldwachter.

Thomas van de Ley als veldwachter te Smilde (1913); detail van een foto uit H. Sikkema, Smilde in oude ansichtkaarten, 13.

Overzicht

Veldwachter Thomas van der Ley zag op 13 juli 1853 het levenslicht in Haule in de gemeente Ooststellingwerf. Hij was boerenknecht in Norg toen hij werd gekeurd voor militaire lees verder: p. 14

Beilen, den 22 Februari 1879.
Lijst 4 f. 1879 N. 552 Aff. 2

N: 86
Veldwachter.

Naar aanleiding Overlijden
d: 13 Februari j. l. N: 449, 2: Afdeling en in
verband met mijn schrijven van 12 de voor
N: 78. Heb ik de eer Uw Edele weder
te schrijven dat ik den 19 dezer Uw instel
tot benoeming van een tweede veldwachter
in deze Gemeente konde tot het uittrekken
der benodigde gelden op de begroting van
dit jaar tot berekening van dien aanstel.
waar heb gebracht bij de vergadering van
den Raad, daar gemerkt.

De Raad, waaraan oordeel dat voor eerst
het belang der Gemeente, uit een financieel
oogpunt bezwaard, het niet toelaat thans
geldten uit te trekken voor de berekening
van een tweede veldwachter, doch ook
ten anderen dat ervaring had, daar zijn dat
nog een politiek, behaard uit 2 flinke veld-
wachters, die van Rijks- en van Gemeente
wege, de veiligheid van de ingezetenen der
Gemeente goed was gewaarborgd.

Hoewel m. i. de uitgestrektheid
der Gemeente, vergeleken met andere naburige
aan grootte, groot is, doch niet naar evenredig
dienstverrichting
dies Konings
in de Provincie
Drenthe.

bevel

rijksveldwachter geweest. Veldwachter Van der Ley bleef iets langer dan zijn twee voorgangers zijn rondes lopen. Maar niet zo heel veel langer; hij verliet Beilen al na één jaar in functie te zijn geweest. Hoewel op 1 oktober 1879 zijn jaarwedde was verhoogd van f. 300,- naar f. 325,- kon hij in Smilde als gemeenteveldwachter vijfenzeventig gulden meer verdienen dan in Beilen.

Het gemeentebestuur zag veldwachter Van der Ley node vertrekken. 'Over Thomas van der Ley heb ik zeer goede berigten, zoo van mijn Ambtsgenoot in Beilen, alsmede van andere vertrouwbare personen', berichtte de burgemeester van Smilde aan de Commissaris des Konings toen hij Van der Ley voor-

Detail van een tekening van het Eerste Gesticht te Veenhuizen; uit Herman Visser en Geert Kocks, Vijf eeuwen Drenthe in kaart, prent en plaat, Assen z.j.

droeg als veldwachter in zijn gemeente. Zo raakte in twee jaar tijd Beilen zijn derde veldwachter kwijt. In de naburgemeente Smilde hield Thomas van der Ley het aanmerkelijk langer uit. Hij maakte daar veertig dienstjaren vol en ging in mei 1919 met pensioen.

Ook in Smilde nam veldwachter Van der Ley zijn dienst altijd tot tevredenheid waar. Toen hij wat ouder was, verliep zijn privéleven wat minder gladjes. Na het overlijden van zijn vrouw hertrouwde hij in 1904 met Roelofje Postema uit Dwingelo, de weduwe van Egbert Ovinge. Dat bleek al gauw een wat ongelukkige verbintenis te zijn geweest. 'Onwillekeurig wordt daar veel over gesproken in de gemeente', schreef Smildes eerste burger aan de Commissaris des Konings van Drenthe toen de veldwachter weer eens zijn nood had geklaagd bij de burgemeester. De oud-veldwachter van Beilen, Thomas van der Ley, overleefde deze tweede vrouw ruim anderhalf jaar. Hij overleed in januari 1940 te Assen in de ouderdom van zesentachtig jaar.

Geraadpleegde bronnen

Drents Archief Assen: Archief Commissaris des Konings toegangsnummer 0040 5 februari 1878 nr. 486, 27 maart 1878 nr. 811, 1 oktober 1878 nr. 2270, 5 december 1878 nr. 2766, 10 december 1878 nr. 2791, 7 februari 1879 nr. 386, 24 februari 1879 nr. 552 en 12 maart 1880 nr. 526.

Geraadpleegde literatuur

G.J. Dijkstra e.a. Gemeente Beilen 1811-1997, 92.
W. Bazuin-Brinkman e.a. 'Jeugdherinneringen', in: *Tijdschrift Historische Vereniging Gemeente Beilen*, jaargang 16 nr. 2, 20.
Drents Archief Assen, Informatieblad over Maatschappij van Weldadigheid.

vervolg p. 13

dienst. Vanwege lichaamsgebreken werd hij afgekeurd. Toen hij trouwde woonde hij in Weerdinge, waar hij rijksambtenaar was geworden. Dat huwelijk was in Vries op 30 april 1878 met Gezina Vorenkamp uit Vries. Er werden zes kinderen geboren, Jan in Weerdinge (1879) en de anderen te Smilde: Ferdinand in 1882, Jantje in 1884, Fardu in 1888, Annechien in 1892 en Foppe in 1894. In april 1902 overleed Gezina Vorenkamp. Anderhalf jaar later hertrouwde Van der Ley in Smilde op 29 januari 1904 met Roelofje Postema. Thomas van der Ley was van 1 april 1879 tot 1 april 1880 (één jaar) gemeenteveldwachter in Beilen, daarna was hij ruim 39 jaar gemeenteveldwachter in Smilde tot 1 mei 1919. Hij stierf in Assen op 13 januari 1940.

Veenhuizen

Als onderdeel van de in 1818 opgerichte Maatschappij van Weldadigheid werden er ook koloniën gesticht voor bedelaars en vagebonden. Vanaf ongeveer 1822 werden drie grote gestichten gebouwd in Veenhuizen in de gemeente Norg. Van 1877 tot 1919 verrichtten rijksveldwachters bewakingsdiensten in en rond deze gestichten.

Een aanrader:

Gevangenis­museum Veenhuizen
Zie hiervoor:
www.gevangenis­museum.nl

Psychiatrische Gezinsverpleging in Beilen

deel 3: De plannen worden uitgevoerd

G.H. Kamphuis

Jarenlang is een deel van de verpleegden van Beileroord gehuisvest bij particulieren. In enkele artikelen vertel ik hierover.

J.C. Manssen was burgemeester van de gemeente Beilen toen de Interprovinciale Commissie voor het eerst in gesprek ging met B&W van Beilen.

‘Een eenvoudige en goedhartige bevolking’

Op 25 mei 1921 reisde de ‘Interprovinciale Commissie inzake Gezinsverpleging’ naar Beilen voor een eerste bespreking met de burgemeester en wethouders van deze gemeente. De kennismaking verliep kennelijk voor beide partijen bevredigend, want na dit contact werd niet meer gesproken over mogelijke andere locaties voor psychiatrische gezinsverpleging. Beilen werd de eerste keuze.

Toch wilde de commissie niet over één nacht ijs gaan; een nadere verkenning leek wenselijk. En dus viel het besluit om een deskundig adviseur aan te trekken, een psychiater die kijk had op gezinsverpleging en die - om te beginnen - een rapport zou moeten uitbrengen over de situatie in Beilen en die daarbij ook aanwij-

Samenvatting delen 1 en 2

Nadat de drie noordelijke provincies hadden besloten om gezamenlijk een gezinsverplegingsproject op te zetten, werd een Interprovinciale Commissie ingesteld die de haalbaarheid van een zodanig project in Drenthe moest verkennen. Aanvankelijk zocht men het in de richting van een geheel nieuw te bouwen agrarische kolonie, bijvoorbeeld in de buurt van Wijster of Zeijen. Maar gaandeweg ging de voorkeur uit naar een reeds bestaand stadje of dorp met een gemengde bevolking van middenstanders, arbeiders en boeren. Zo viel het oog op Beilen.

Beilen was volgens Van Trotsenburg rustig gelegen, ver verwijderd van drukke bevolkingscentra en wegen. Aan het begin van de 20ste eeuw heerste de mening dat landelijke rust heilzaam was voor zenuw- en zielsziekten.

zingen moest geven over de manier waarop een proef met gezinsverpleging gestart kon worden. Het lukte inderdaad zo'n adviseur te vinden in de persoon van dr. J.A. van Trotsenburg, directeur van het Rijksgesticht te Grave, een man die na initiatiefnemer Eilerts de Haan gesignaleerd mag worden als een hoofdrolspeler in de voorgeschiedenis van 'Beileroord'.

Van Trotsenburg ging rap aan het werk. Hij oriënteerde zich in Beilen zelf, liet zich voorlichten door de burgemeester, bekeek woningen en sprak met de plaatselijke bevolking. Zijn rapportage na dit alles viel positief uit. Hij vond dat Beilen gunstig was gelegen, enerzijds gemakkelijk bereikbaar via het spoor, anderzijds voldoende ver verwijderd van grotere bevolkingscentra en drukke wegen. Speciale omstandigheden die de ontwikkeling van een kolonie voor gezinsverpleging in de weg zouden staan, zoals druk vreemdelingenverkeer en 'pensionhouderij', leken niet aanwezig. In het dorp en in de directe omgeving waren diverse woningen die aan één of twee patiënten onderdak konden bieden. Een voorlopige oproep onder de bevolking leverde meteen al 38 gezinnen op die belangstelling hadden voor de gezinsverpleging. Voor een 25-tal patiënten was op voorhand een plaats aanwezig, zonder dat er verbouwd of vertimmerd hoefde te worden.

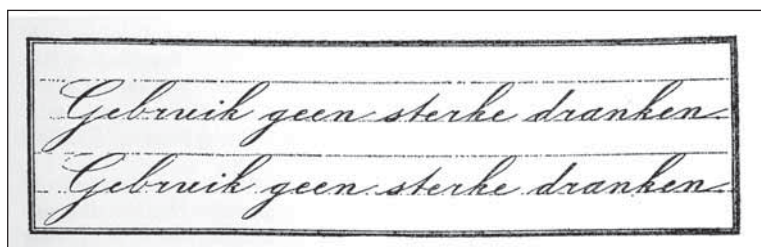
De dorpsbewoners zelf maakten op Van Trotsenburg '... een eenvoudige en goedhartige indruk, vrij van angst en vooringenomenheid', dus geschikt voor de omgang met patiënten. Een ander pluspunt achtte rapporteur Van Trotsenburg, dat er in Beilen weinig sprake was van drankmisbruik. Op dit punt vergiste hij zich toch een beetje, aangezien er in die jaren in Beilen nogal geklaagd werd over dronkemanstaferelen, terwijl zelfs een volledig verbod op de verkoop van alcohol werd overwogen.

Een allegorische prent op de drankbestrijding door W. Crane (1911). Archief Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, Amsterdam.

Een wijze les bij het schrijfonderwijs volgens de methode van P.H. van Gestel, begin 20ste eeuw.

Jhr. mr. Herman de Jong van Beek en Donk (1865-1918); burgemeester van Beilen van 1916-1918; eigenaar van Huize WAM. In november 1918 werd de gemeente Beilen zwaar getroffen door de Spaanse griep. In totaal overleden in deze maand 60 personen en in december nog eens 20 personen aan deze griep. Eén van hen was burgemeester jhr. mr. H. de Jong van Beek en Donk.

Overigens bleek bij verdere navraag dat de meeste kandidaat-gezinnen liever een vrouw dan een man in huis wilden opnemen. Het leek Van Trotsenburg dan ook toe, dat het aanbeveling verdiende om in het begin alleen vrouwelijke patiënten te plaatsen. Weliswaar waren vrouwen lastiger, overwoog hij, maar ze waren toch minder agressief. En dit laatste was van belang, wilde de proef met gezinsverpleging niet mislukken door gewelddadige voorvallen of andere al te opzienbare incidenten.

‘Probeer het te Beilen; begin bescheiden’

Intussen had zich in Beilen een prettige, bijkomende omstandigheid voorgedaan. De nog altijd aan de Prins Hendrikstraat staande villa, toentertijd bekend als Huize WAM, kwam in de verkoop. Tot dan had deze ruime woning dienst gedaan als domicilie van de burgemeester. Dit huis was zonder veel kosten bruikbaar te maken als tijdelijke, kleine centrale voorziening, waar zes tot acht patiënten opgevangen konden worden. Op deze manier hoefde geen dure nieuwbouw gepleegd te worden zolang het welslagen van de gezinsverpleging niet overtuigend was aangetoond. Mocht de gezinsverpleging onverhoopt niet van de grond komen, dan kon de woning altijd weer van de hand worden gedaan.

Al met al was het standpunt van Van Trotsenburg duidelijk: Probeer het in Beilen, maar begin voorzichtig op een kleine schaal. Ook de Inspectie voor Staatstoezicht op Krankzinnigen, die in het begin had aangedrongen op een grootschaliger opzet, vond nu bij nadere beschouwing dat daarmee toch te zeer een wissel op de toekomst werd getrokken. Ging men uit van een voorlopig streefgetal van 60 gezinspatiënten, dan zou een ruim bemeten woning, plaats biedend aan zes tot acht patiënten als centrumpje voor opname en opvang, voorlopig voldoende moeten zijn.

Mooie ethiek met de hand op de knip

Bij de overweging binnen de Interprovinciale Commissie speelden financiële overwegingen voortdurend mee, hoezeer de voorzitter ook 'de mooie ethische kant van de zaak' benadrukte. Men hoopte namelijk dat de verpleegprijzen gedrukt konden worden naarmate de gezinsverpleging in omvang groeide en dan lager zouden komen te liggen dan die voor 'gewone' gestichtsverpleging. De commissieleden beaamden graag dat de financiële voordelen niet voorop mochten staan, want uiteraard ging het toch vooral om het levensgenot van de patiënt. Maar intussen wilden zij financiële risico's zoveel mogelijk uitsluiten. Een voorzichtig begin in de vorm van een ruime woning met ongeveer één hectare tuin was dus welkom. Misschien kon van die tuin zelfs nog een stukje worden verhuurd, zo werd gesteld. Hoe het ook zij, over één ding was men het eens: Een proef op bescheiden schaal was beslist de moeite waard. Met algemene stemmen vóór besloot de Interprovinciale Commissie er bij de

De Beilervvaart, een rustig deel van Beilen. De dorpsbewoners maakten op Van Trotsenburg '... een eenvoudige en goedhartige indruk, vrij van angst en vooringenomenheid', dus geschikt voor de omgang met patiënten.

De burgemeesterswoning Huize WAM. Het in 1917 geborene dochtertje heette Willemina Adriana Maria. De eerste letters van haar drie namen vormden de naam WAM.

Aan
Heeren Gedeputeerde Staten
van Drenthe, Friesland en Groningen.

VERSLAG

betreffende de Kolonie voor Gezinsverpleging
„BEILEROORD”, over het tijdvak van de
oprichting af tot November 1924.

Nadat de Staten der provinciën Drenthe, Friesland en Groningen met inachtneming van het bepaalde bij art. 97 der Provinciale wet in 1921 hadden besloten een gemeenschappelijke regeling aan te gaan, strekkende om te komen tot de oprichting en exploitatie van een kolonie voor gezinsverpleging van rustige krankzinnigen, inzonderheid zwakzinnigen, te Beilen en daartoe gezamenlijk een som van f 100.000 beschikbaar te stellen, uit welk bedrag tevens zou kunnen worden bestreden het eventueel tekort op de exploitatie gedurende de eerste drie jaren, werden door de zoogenaamde interprovinciale commissie welke zich tot dusverre met de voorbereiding van deze zaak had bezig gehouden, verschillende maatregelen getroffen om het door de Staten beoogde doel te verwezenlijken.

Na ampele bespreking en gezette overweging deed de interprovinciale commissie aan de drie Colleges van Gedeputeerde Staten het voorstel, ten behoeve van de oprichting en exploitatie der kolonie voor gezinsver-

De eerste pagina (gedeeltelijk) van het verslag betreffende ‘Beileroord’ over de beginperiode. Dit is het eerste officiële verslag dat door het dagelijks bestuur werd uitgebracht aan de heren Gedeputeerde Staten van de drie noordelijke provincies.

drie noordelijke provincies op aan te dringen om samen de oprichting en exploitatie van een kolonie voor gezinsverpleging ter hand te nemen. Kort daarna, nog in de zomer van 1921, besloten de respectievelijke Staten overeenkomstig.

De kogel door de kerk

Nu kwam er schot in de gang van zaken. Om te beginnen stelden de noordelijke provincies gezamenlijk f. 100.000,-- beschikbaar om de aanloopkosten en een eventueel tekort op de exploitatie gedurende de eerste drie jaren te bestrijden.

De provincie Drenthe belastte zich alvast met de aankoop van de burgemeesterswoning in Beilen. Het plan voor aankoop hield men geheim, terwijl er ook welbewust niet in Beilen werd vergaderd, ‘... omdat anders daar allicht zou uitlekken dat men oog heeft op de woning; (hetgeen immers zou kunnen resulteren in een hogere prijs). Inderdaad werd het huis in november 1921 aangeschaft voor een bedrag van f. 17.910,--. Per 1 maart 1922 kwam het vrij en kon het als koloniehuis worden ingericht op aanwijzing van dokter Van Trotsenburg die voorlopig als adviseur werkzaam bleef. Twee separeerkamers moesten worden aangebouwd; ook kreeg het huis een centrale verwarming.

Bij notariële akte van 13 juni 1922 werd een stichting in het leven geroepen onder de naam ‘Beileroord’. Tevens werden de statuten vastgesteld. Doel van de nieuwe stichting was ‘oprichting en exploitatie van een kolonie voor gezinsverpleging van krankzinnigen, inzonderheid zwakzinnigen’.

De colleges van Gedeputeerde Staten van de drie provincies

Het witte huis links is de notariswoning in de Bisschopsstraat. Hier werd de stichtingsakte voor 'Beileroord' verleden ten overstaan van de plaatsvervanger van notaris B. Schutter.

leverden de bestuursleden (die overigens ook al zitting hadden gehad in de Interprovinciale Commissie). Gedeputeerde Staten van Drenthe traden op als dagelijks bestuur van de stichting Beileroord.

Besloten werd om voorlopig geen geneesheer-directeur aan te stellen. De medische zorg kwam in handen van de Beiler huisartsen, terwijl Van Trotsenburg voor goede raad op de achtergrond (in Grave!) aanwezig zou blijven.

De dagelijkse leiding werd toevertrouwd aan zuster A. Prins. Met ingang van 1 september 1922 werd zij voorlopig voor een jaar aangesteld als hoofdverpleegster. Zuster Prins beschikte over een aanzienlijke ervaring - op eerdere datum was ze als directrice werkzaam geweest in het gesticht in Den Dolder - maar bovendien was zijzelf in Beilen geboren en was zij bekend met de plaatselijke omstandigheden. Dit kon alleen maar een voordeel zijn bij de contacten met de dorpsbevolking. Het salaris van zuster Prins bedroeg f. 1.200,-- per jaar met genot van vrije woning in het koloniehuis, - handig, dan was zuster altijd bij de hand - , voeding, vuur en licht. Verder werden nog twee verpleegsters met het diploma krankzinnigenverpleging benoemd.

Met dit alles had de jonge kolonie voor gezinsverpleging haar basis gekregen. Helaas zou maar al te gauw blijken dat er nog heel wat moeilijkheden overwonnen moesten worden.

Geraadpleegd

- G .J. Dijkstra e.a., *Gemeente Beilen 1811-1997*, Beilen, 1997.
- Directiearchief van het voormalige psychiatrische ziekenhuis Beileroord te Beilen.
- P. van der Esch, *Beileroord 1922-1972, vijftig jaar gezinsverpleging*, Beilen, 1972.
- Verslag betreffende de Kolonie voor Gezinsverpleging 'Beileroord', over het tijdvak van de oprichting af tot November 1924.

Foto's:

Archief Historische Vereniging
Gemeente Beilen

Hunebedden

Interview met Sipke van der Zee

R. Gerding

Op de jaarvergadering van de Historische Vereniging Gemeente Beilen in maart 2006, gaf Sipke van der Zee een presentatie over archeologie, en dan met name over hunebedden. Deze presentatie was zo boeiend dat bij de redactie de gedachte opkwam de strekking van de lezing met alle leden te delen door middel van een interview met de tandarts/amateur-archeoloog.

Vindplaatsen van hunebedden in Drenthe

Aan het eind van de lager/begin van middelbare school (eind jaren zestig), las ik al allerlei boeken over archeologische onderwerpen. In die tijd stond voor mij al vast dat ik tandarts of archeoloog zou worden.

Sipke van der Zee, u bent tandarts in Beilen en hebt als hobby archeologie, bent u na de studie tandheelkunde hier aan begonnen, of hebt u voor de keuze gestaan: tandheelkunde of archeologie?

Aan het eind van de lagere school/begin van de middelbare school (eind jaren zestig), las ik al allerlei boeken over archeologische onderwerpen. In die tijd stond voor mij al vast dat ik tandarts of archeoloog zou worden. Op mijn kamer had ik de kaart van Nederland hangen, waarop ik met glazen knopspelden de hunebedden in Drenthe had gemarkeerd. Ik had er toen nog nooit één in het echt gezien, want ik woonde in Schoorl, in de kop van Noord-Holland, ver weg van Drenthe.

De uiteindelijke keuze voor tandheelkunde kwam voort uit de voorlichting die er aan de universiteit werd gegeven. Tandartsen konden veel gemakkelijker een baan vinden dan een archeoloog. Verder had ik zelf een beugeltje en ik vond het fijn om met de handen bezig te zijn, dus sloeg de wijzer de kant op van tandheelkunde.

Die hunebedden vond en vind ik prachtig; de manier waarop ze zijn gebouwd getuigt van veel vakkennis; ik heb het dan ook nooit over primitieve bouwers!

Vindt u dat hunebedden onder de megalieten vallen, net zoals de bouwwerken in Bretagne?

Absoluut! Maar dat het een cultuuruiting is die uit het oosten is gekomen -uit Egypte werd vroeger beweerd- is zeker niet waar. De oudste megalithische bouwwerken ontstonden in Bretagne en Engeland. Megalithisch bouwwerk wil trouwens niets anders zeggen dan bouwwerk van grote stenen. Die stenen werden soms niet, soms slechts licht bewerkt. Je vindt over de hele wereld megalieten, onder andere in de vorm van hunebedden.

De Hunebedbouwers in Nederland behoren tot de Trechterbekercultuur, genoemd naar de vorm van aardewerk gevonden in de hunebedden. Die Hunebedbouwers waren boeren, die zich vestigden op de hoger gelegen gebieden, zodat hun gronden konden afwateren. Hun wegen liepen over droge plekken en langs die wegen werden vaak de grafmonumenten opgericht. Dus een verbinding tussen archeologie, geologie en geografie is hier duidelijk. Dit geeft archeologen dan ook de mogelijkheid om doelgericht naar overblijfselen van de Trechterbekercultuur te zoeken. Niet voor niets vinden we veel hunebedden op de Hondsrug.

Megalieten: Menhirs, bij Carnac Bretagne

*Linksonder: Schimmeres, Emmen
Rechtsonder: Hunebedden bij Rolde*

Hunebed bij Havelte (D53). Dit hunebed is het op één na grootste in Nederland. Het telt 21 zijstenen, vier sluitstenen en negen dekstenen.

Geen bakens

De hunebedden in Nederland waren geen kenmerkende bakens, zg. territoriummarkers in het landschap. In andere landen zoals Engeland en Ierland, zie je dat de hunebedden echt boven op een heuvel liggen. Daar hebben ze meer de functie als van bijvoorbeeld latere kathedralen: dit kunnen wij als volk, als gemeenschap, bouwen. Sommige hunebedden zijn zo groot, daar passen zittend wel twintig mensen in. Zou het een initiatieplek geweest kunnen zijn, of een zweethut, zoals de Noord-Amerikaanse Indianen kennen? Het staat een ieder vrij om hierover te fantaseren.

Hebben hunebedden alleen de functie van graf gehad of zijn het ook mystieke plaatsen om bijvoorbeeld goden te vereeren?

Er zijn hier in Drenthe geen skeletten in hunebedden gevonden, alleen wel het glazuur van tanden en kiezen, omdat dit het hardste materiaal van het menselijk lichaam is (sprak de tandarts). De bodem in Drenthe is zuur en daarin lost alle kalk van botten op. Dat hunebedden wel graven waren, blijkt in Denemarken, Frankrijk en Duitsland. Daar liggen de hunebedden op kalkrijke plaatsen, en daarin liggen tientallen tot honderdtallen skeletten. Maar, vrijwel nooit complete skeletten. Het kan zijn dat de lijken eerst in de grond werden begraven, en daarna werden bijgezet in het gemeenschappelijke hunebed. Het is ook denkbaar dat de lijken eerst in de open lucht lagen. Zo'n ontvleziingsritueel dat we uit andere landen kennen is een feest voor vogels en wilde dieren. Als de restanten daarna in de hunebedden werden bijgezet, ontbrak er natuurlijk wel eens een botje!

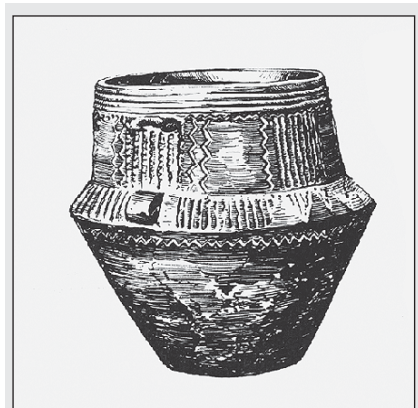
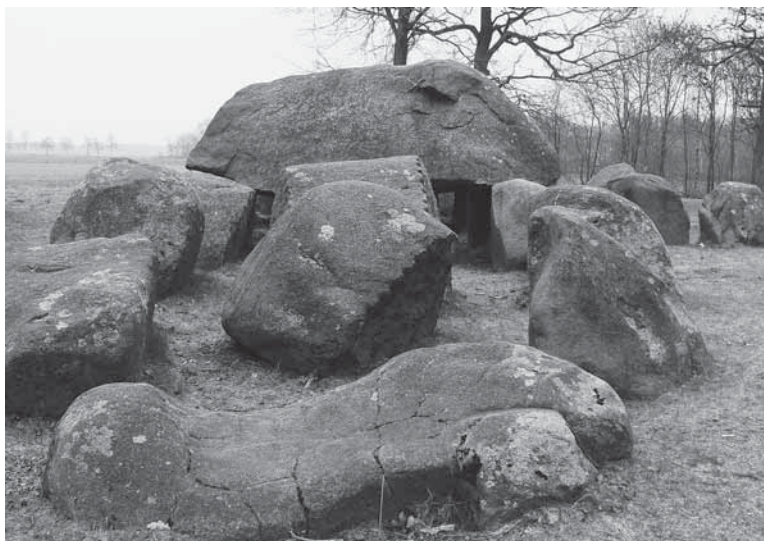
Hunebed bij Rolde; W. Nieuwe-huyze, ca. 1950

Voor wat het rituele of het mystieke van de plaatsen betreft: wichelroedelopers en pendelaars beweren dat de megalieten op de knooppunten van ley-lijnen, een soort energiebanen van de aarde, liggen. Er zou zoveel energie samenkomen dat een hunebed genezing zou kunnen geven voor allerlei ziektes.

De lengte-as van de hunebedden is, net als bij de kerken, bijna altijd oost/west gericht, zonsopgang/zonsondergang, waarbij de ingang aan de zuidkant ligt. De trechterbekerboeren waren erg op de zon gericht. Bij een kleine afwijking van de richting zou je kunnen denken aan de bouw op verschillende tijdstippen van het jaar.

Hoeveel hunebedden zijn er nog in Drenthe en hoeveel zijn er geweest? Zijn er in de omgeving van Beilen nog restanten van verlorengedane hunebedden?

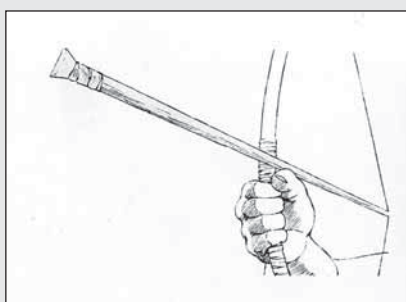
In Drenthe kennen we 52 overgebleven hunebedden, in Groningen zijn er twee, waarvan één net over de Drentse grens. Nederland telde ooit zeker 100 hunebedden, maar het kunnen er ook 300 zijn geweest. In het Hümmlinggebied en in de rest van Duitsland zijn de resten van 1.000 hunebedden bekend. En in de omgeving van Beilen? In Oosthalen, vlak bij de Meeuwenplas, zijn de plekken te zien van twee hunebedden. Het zijn ondiepe kuilen, en bij één kuil staat nog een grote steen. In Spier heeft ook een hunebed gelegen. Bij navraag vertelde de eigenaar van het land mij dat zijn vrouw ooit van haar vader had gehoord dat er een hunebed had gelegen. Er zijn helaas geen resten meer te zien, maar tijdens opgravingen in de jaren twintig en veertig van de vorige eeuw werden er meer dan 4.200 potscherven gevonden!

Trechterbekers

Eexterhalte, hunebed met een gespleten deksteen

Schets van het gebruik van een pijl met een transversaalspits. Met behulp van een pees of boombast werd de spits in de pijlschacht vastgezet.

Verschillende transversaalpijlspitsen. Een pijl, voorzien van een transversaalspits bracht forse verwondingen aan.

Hoe komt het dat veel van deze enorme monumenten verloren zijn gegaan, je neemt zo'n steen toch niet even onder de arm mee?

Veel hunebedden zijn gesloopt om de stenen ergens anders voor te gebruiken. Toen in de 18de eeuw de paalworm het houtwerk van de beschoeiingen van de dijken aantastte, werd naar ander materiaal gezocht om de dijken te verstevigen. De logische keus viel toen op stenen. De dichtstbijzijnde stenen vond men in Drenthe. De kleine stenen konden gewoon vervoerd worden, maar de grote werden in stukken gebroken door er gaten in te beitelen, daar buskruit in te doen en ze te laten springen. Er zijn nog wel hunebedden die de sporen van dit geweld dragen, bijvoorbeeld in Eexterhalte. In Duitsland heb ik hunebedden gezien waar de koubeitels nog in de stenen zaten, omdat ze waren afgebroken! In dat geval had men de stenen verder met rust gelaten. De stenen werden op schepen vervoerd naar Amsterdam en vandaar verdeeld. In het boek van Geert Mak over Amsterdam wordt verteld dat er in één maand wel 80 schepen met stenen aankwamen uit Drenthe en Overijssel.

Wordt er nog veel onderzoek gedaan in Drenthe en de omgeving van Beilen en wordt er nog wel eens iets gevonden aan stenen werktuigen? Zo ja, zijn die uit de tijd van de hunebedbouwers?

Jazeker, er wordt nog steeds materiaal gevonden uit het Trechterbekertijdperk. Mensen die in onze gemeente ijverig zoeken –ik ken ze van de Drents Prehistorische Vereniging– zijn bijvoorbeeld Chiel Helmers uit Beilen en Derk ter Heide uit Westerbork. Zij hebben prachtige verzamelingen opgebouwd. Waar wij hier leven in Drenthe is uniek. Het is een landschap waar zo veel sporen uit het verleden te vinden zijn, goed bewaard, in tegenstelling tot andere delen van het land. Toen ik hier kwam wonen, heb ik daarom de archeologische hobby weer opgepakt.

Een voorbeeld van wat er gevonden wordt, zijn pijlpunten van de Hunebedbouwers; deze zijn duidelijk te herkennen. Zij jaagden veel op vogels en gebruikten daarvoor een pijlpunt met een groot snijvlak, een transversaalspits. Deze bracht grote verwondingen aan. Ook het aardewerk met zijn karakteristieke versiering kun je op oude zandruggen aantreffen.

Naast het onderzoek naar hunebedden en stenen werktuigen gaat u ook wel naar andere landen, heb ik begrepen. Om grotten te bezoeken, maar ook om te onderzoeken?

Ja, dat doe ik met de Drents Prehistorische Vereniging (ongeveer 250 leden). Het zijn meer bezoeken dan onderzoeken, want

Stonehenge

je mag alleen datgene rapen wat aan de oppervlakte ligt. Zonder toestemming mag je nooit opgraven. We houden excursies door het hele land en maken trips door Europa. We bezoeken gebieden met Celtic Fields uit de ijzertijd (akkers van 40 x 40 meter), grafheuvels uit de bronstijd en archeologisch interessante gebieden tot en met Sardinië en Corsica, omdat je daar ook een soort hunebedden aantreft. Dit jaar hebben we de Maasvallei in België bezocht, waar Neanderthalers hebben geleefd. Uiteraard bezoeken we ook musea.

Hoe ziet u monumenten als Stonehenge en de megalieten, o.a. dolmen, in Bretagne; heeft u daar een mening over?

Ja zeker, Stonehenge is jonger dan de hunebedden. Het is een observatorium dat de maancyclus van meer dan 18 jaar weer-

De afmetingen van het hunebed van Newgrange zijn enorm! De kunstmatige heuvel had een diameter van 100 m en een hoogte van 13 m. De grafkamer met een dak van grote stenen is kruisvormig en heeft een hoogte van 6 m. Op de steen zijn ingewikkelde patronen van o.a. spiralen, ruiten en concentrische cirkels aangebracht. Over de betekenis van deze megalithische patronen kan men slechts gissen. Boven de versierde steen, boven de latei, bevindt zich de lichtopening.

geeft. Hier kon men 4.000 jaar geleden waarschijnlijk al zonsverduisteringen voorspellen.

De megalieten in Bretagne (Carnac) zijn ouder dan de hunebedden in Drenthe. De hunebedden in Drenthe moet je vergelijken met die in Duitsland, Denemarken en Polen. Het is globaal dezelfde cultuur, met handelsbetrekkingen over en weer. In New Grange (Ierland) vind je een enorm hunebed van dezelfde ouderdom als de hunebedden in Drenthe (ongeveer 5.000 jaar). In dit hunebed vallen op de 21ste december, de kortste dag, de eerste zonnestralen via een opening (bovenlicht) door de lange gang van 27 meter die iets oploopt, helemaal achterin op een soort altaar. Dat begrijp je toch niet? Zo oud en zo precies geconstrueerd!

De voorwerpen die gevonden zijn in de hunebedden verwijzen die naar een reis naar het dodenrijk? Waren het graf-giften die meelingen?

De hunebedden hadden volgens mij wel een graffunctie. Als je kijkt naar het hunebed in Havelte, zie je dat het aardewerk een tijdsparre van 500 jaar overbragt: zo lang is het in gebruik geweest. Er worden soms honderden potten gevonden in de hunebedden. Met de Drents Prehistorische Vereniging waren we in Duitsland bij een groot hunebed op het eiland Sylt, waar 70 kilo aardewerk is gevonden. Misschien werden er wel grote feesten gegeven tijdens de bijzettingen, en werd slechts een deel als grafgift gebruikt. Het aardewerk was ook prachtig versierd en mooi gemaakt. Het waren zeker geen dagelijkse gebruiksvoorwerpen. Ook zijn er kralen gevonden en stukjes koper. Dat was natuurlijk al het begin van een nieuwere tijd (eerst het koper, erg zacht metaal, toen het brons). Het waren kostbare voorwerpen;

Megalietgraf in Gaasterland. In 1849 werd dit graf ontdekt. Het duurde (te) lang voordat deskundigen kwamen kijken. Intussen hadden steendelvers de stenen al meegenomen. Hoogstwaarschijnlijk hebben we hier niet met een hunebed te maken, maar met een zogenaamde steenkist. Cementen 'stenen' geven de plaats van de verdwenen stenen aan.

slechts het mooiste was goed genoeg om mee te nemen naar het dodenrijk.

Denkt u dat er nog veel verborgen zou kunnen liggen bijvoorbeeld in het Ter Horsterzand?

Ik denk dat er nog heel veel verborgen ligt, waar de mensen geen weet van hebben. Het is wel zo dat iedereen door de verschillende media veel meer alert is dan vroeger het geval was. De mensen herkennen meer en melden meer als er iets gevonden wordt. Wat het Ter Horsterzand betreft: stuifzanden bevatten over het algemeen geen archeologische voorwerpen, maar waar het zand is weggeblazen, zou je misschien iets kunnen vinden.

Waren de hunebedbouwers de eerste boeren in Drenthe?

Pas sinds een jaar of drie weten we dat dat niet het geval is. De eerste boeren in Drenthe waren de mensen van de Swifterbantcultuur. Zij hebben de oudste landbouwsporen achtergelaten. Onderzoek van microscopisch klein stuifmeel (blijft 5.000 jaar en meer goed!) geeft aan dat zij graan verbouwden. Helaas is er maar zeer weinig aardewerk gevonden, en nooit sporen van huizen. Ook niet van de Trechterbekerboeren trouwens. Dat maakt de hunebedden nog bijzonderder: Nederlands oudste bouwwerken: niet voor levenden, maar voor doden.

Een aanrader

Het Hunebedcentrum in Borger. Zie hiervoor: www.hunebedcentrum.nl

Literatuur

Herman Clerinx, *Kathedralen uit de Steentijd*, Leuven 2001.

Evert van Ginkel, Sake Jager en

Wijnand van der Sanden, *Hune-*

bedden, monumenten van een steentijdcultuur, Abcoude 2005-2.

F. Hitching, *De megalietenbouwers*, Amsterdam 1978.

Foto's, informatie en hunebedden-atlas op internet: Hans Meier:

www.hunebedden.nl

Website Drents Prehistorische Vereniging: www.dpv.nu

Geschiedenis van mijn keramische pot

Mijn ouders, Jan Bakker en Trijntje Dolfing zijn in 1946 getrouwd en gingen toen van Beilen naar Witteveen. Ik ben daar geboren. Toentertijd moest het drinkwater uit de put worden gehaald. Het was natuurlijk belangrijk dat het drinkwater werd gezuiverd.

Van de familie Hooghiem, de ouders van mijn oom Douwe kregen ze een keramische pot. Vader Hooghiem was toen onderwijzer aan de openbare lagere school te Beilen. Zij woonden aan de Esweg.

Na een aantal jaren verdween de keramische pot naar het schuurtje en er werd niet meer naar omgekeken. Als kind vond ik hem toen al bijzonder mooi. Toen ik in 1969 trouwde, heb ik de pot meegenomen en als plantenbak gebruikt. Op een keer kwam oom Douwe op bezoek en toen zei hij: "Je mag de pot houden, maar nooit verkopen." Hij staat nu al 37 jaar bij ons in de kamer.

De verrassing was groot, toen ik zag dat een verhaal over een keramische pot in het *Tijdschrift van de Historische Vereniging Gemeente Beilen* stond.

Hoe de familie Hooghiem aan de pot is gekomen, is niet te achterhalen, ook niet door mijn moeder.

A. Derks-Bakker

‘Een bijzonder voorwerp’¹⁾, reacties

Veenendaal, 21 september 2006

Geachte redactie,

Toen ik het laatste nummer van uw Tijdschrift opende, trof ik tot mijn verrassing het levendige verhaal aan over een aanvankelijk onbekend en zelfs ietwat mysterieus voorwerp uit het doktershuis, waarvan het raadsel pas via allerlei instanties kon worden opgelost. Voor mij was dat amusant, omdat ik u onmiddellijk uit de droom had kunnen helpen. Op de bijbehorende foto's herkende ik het direct, daar wij in de vooroorlogse jaren er zelf een in huis hebben gehad. Misschien vindt u het interessant als ik u er iets over vertel.

In 1937 werd ik als zendingspredikant geplaatst in de Minahasa, de noordelijke punt van het grillig gevormde eiland dat toen nog Celebes heette. Op dringend advies van collega's hebben wij ons toen inderdaad zo'n waterfilter moeten aanschaffen. Prijzig, maar absoluut noodzakelijk! Overal waar nog geen waterleiding was kon het onbetrouwbare drinkwater namelijk ernstige ziekten veroorzaken.

In onze woonplaats Airmadidi (= borrelend water) was wel een bron (pancuran) met helder water aanwezig, waaraan de plaats haar naam te danken had, maar ook dat water was niet zonder meer veilig en moest dus eerst in onze filter gezuiverd worden. Elke dag ging onze tukang kebon (tuinman) meermalen het water uit de lager gelegen pancuran opvoeren door middel van een juk met twee blikken van naar ik meen 18 liter, zoals ze ook voor het vervoer van petroleum werden gebruikt. Voor de was en het bad was altijd veel water nodig, en ook de filter werd geregeld gevuld. Die was overigens van een ander merk dan uw exemplaar, namelijk Berkefeld, en had ook een eenvoudiger uiterlijk dan die op uw foto. Vermoedelijk was het een latere versie, want er was geen sprake van zand of korrels, maar binnenin bevonden zich twee dikke 'kaarsen' van een bijzonder gesteente. Via die 'kaarsen' sijpelde het schone water in een reservoir, waaruit het via een kraantje afgetapt kon worden.

Toen wij later naar Gorontalo werden overgeplaatst, was daar geen pancuran en moesten wij het met putwater doen, dat met caporiet ontsmet moest worden. Omdat het niet zo helder was, gebruikten wij eerst nog een geïmproviseerd filter van zand en stenen, voordat het in de Berkefeldfilter definitief gezuiverd kon worden.

Omdat in de oorlogstijd heel onze inventaris verloren is gegaan, hebben wij onze filter nooit meer teruggezien.

Zo heeft uw artikel bij ons weer veel oude herinneringen opgeroepen. Met vriendelijke groet, Wg A. van Heerden

Noot

Tijdschrift Historische Vereniging Gemeente Beilen, jrg.18, nr.3; september 2006, blz.1 t/m 6.

Bestuursmededelingen

Op donderdag 8 februari 2007 wordt in het Wilhelmina Zalencentrum te Beilen de jaarlijkse ledenvergadering gehouden, aanvang 19.30 uur.

Agenda

1. Opening
2. Vaststelling van de agenda
3. Vaststelling notulen ledenvergadering 14 maart 2006 te Beilen (zie blz. 30-31)
4. Jaarverslag 2006 (zie blz. 31)
5. Financieel jaarverslag 2006 (ter vergadering)
6. Verslag kascommissie (K. de Weerd en J. Brouwer)
7. Begroting 2007 (ter vergadering)
8. Benoeming kascommissie
9. Verkiezing bestuursleden
Aftredend en niet herkiesbaar: G.J. Dijkstra
Aftredend en herkiesbaar: G. Drenth-Barkhof
Kandidaat bestuurslid: nog niet bekend
Verkiezing bestuursleden
Tegenkandidaten kunnen tot een uur voor de vergadering worden ingediend bij de secretaris.
10. Vaststelling contributie voor 2007:
Voorgesteld wordt de contributie voor 2007 vast te stellen op • 16,50.
11. Ontwikkelingen m.b.t. 't Roel Reijntjes Warkhuus
12. Rondvraag
13. Sluiting

Pauze

Na afloop van de vergadering wordt een voorstelling verzorgd door 't Volk van Grada met een dans- en kledingvoorstelling.

Notulen 14 maart 2006

Notulen algemene ledenvergadering Historische Vereniging Gemeente Beilen, 14 maart 2006 in het Wilhelmina Zalencentrum te Beilen, aanvang 19.30 uur.

Aanwezig: 27 leden

Afwezig m.k.g.: G.J. Dijkstra.

1. Opening
De vice-voorzitter H.L.G. Schuur opent de vergadering en heet iedereen welkom.
2. Vaststelling van de agenda: deze wordt onveranderd vastgesteld.
3. Vaststelling notulen ledenvergadering 8 februari 2005: de notulen worden met dank aan de secretaris, W. Bazuin-Brinkman, onveranderd goedgekeurd.
4. Jaarverslag 2005: het jaarverslag wordt onveranderd goedgekeurd en vastgesteld.
5. Financieel jaarverslag 2005. Dit ligt ter vergadering ter inzage.
6. Verslag kascommissie (M. Nicolai en J. Brouwer):
De heer Nicolai brengt verslag uit en deelt de vergadering mee dat men de boekhouding tot in de kleinste details heeft gecontroleerd en in orde bevonden en adviseert de vergadering de penningmeester algehele kwijting en decharge te verlenen.
7. Begroting 2006: de begroting over het jaar 2006-2007 wordt ongewijzigd vastgesteld en goedgekeurd.
De begroting loopt gelijk aan voorgaande jaren.
Het ligt in de bedoeling om de komende jaren te proberen het ledental weer op te krikken. Verzending van de tijdschriften in enveloppen zal in de toekomst uitbesteed worden.
Het ledenaantal is enigszins gedaald. Opzeggingen zijn vooral het gevolg van het overlijden van leden. Misschien is het zinvol om in de komende tijd ledenwerfacties te houden. In nieuwe woonwijken zitten relatief weinig leden en veelal ook jongere mensen. R. Martena merkt op dat naar zijn mening de Historische Vereniging Gemeente Beilen te weinig bekend is en lijkt het zinvol om aan promotie te doen. Ouderen hebben meer interesse voor geschiedenis van de eigen omgeving dan jongeren. Dankzij de mond

tot mond reclame komen er volgens leden-administrateur Gerrie Drent-Barkhof nog steeds nieuwe leden bij.

8. Benoeming kascommissie 2006: J. Brouwer blijft in de kascommissie en K. de Weerd stelt zich beschikbaar en wordt door de vergadering benoemd.
9. Verkiezing bestuursleden: aftredend en herkiesbaar: H.J. Vos en E. Beuving. Zij worden herkozen.
10. Rondvraag: geen vragen
11. Pauze.
12. Na de pauze verzorgt de heer S. van der Zee een lezing over hunebedden.

Jaarverslag Historische Vereniging Gemeente Beilen 2006

Tentoonstelling 150 Jaar Oranjekanaal

Op 15 juli 2006 werd in het Bruggebouw van het gemeentehuis van Emmen de tentoonstelling '150 Jaar Oranjekanaal' geopend. De Historische Vereniging Gemeente Beilen en de werkgroep geschiedschrijving Hijken hebben meegewerkt aan de totstandkoming van deze tentoonstelling.

In het voorjaar van 2007 zal deze tentoonstelling te zien zijn in Beilen.

Op 15 juli 2006 is het boek *'t Verhaal van het Oranjekanaal* verschenen. In dit boek wordt in woord en beeld de geschiedenis van 150 jaar Oranjekanaal verteld.

Lezingen-presentaties

Op 14 maart 2006 heeft S. van der Zee een lezing over hunebedden verzorgd.

Op maandag 18 december 2006 heeft J.J. Brands (Nieuw-Dordrecht) een dia-voorstelling over oude voorwerpen uit grootmoederstijd die nu niet meer worden gebruikt verzorgd.

Namens onze vereniging hebben G.J. Dijkstra en H.L.G. Schuur voor de dorpsvereniging Wijster een lezing over gebeurtenissen in Wijster op het einde van de 16de eeuw verzorgd.

Boekverkoop

De bestuursleden E. Beuving en G. Drenth-Barkhof hebben op 22 juli 2006 met boeken en tijdschriften van de vereniging op de Open Molendag te Makkum gestaan.

Boeken en tijdschriften van de Historische Vereniging

Gemeente Beilen worden in Beilen verkocht bij boekhandel Korving en in Hooghalen bij kapsalon Bazuin. De verkoop van boeken aan leden wordt door W. Bazuin-Brinkman verzorgd.

Tijdschriften

Vier keer per jaar verschijnt het tijdschrift van de Historische Vereniging Gemeente Beilen met allerlei uiteenlopende artikelen uit de voormalige gemeente Beilen. De bijdragen worden steeds geïllustreerd met veel foto's. Dit tijdschrift met een omvang van ongeveer 28 tot 32 bladzijden wordt vier keer per jaar uitgegeven.

Het lidmaatschap van de vereniging bedroeg in 2006 € 15,00.

Ledenadministratie

De ledenadministratie van de vereniging werd in 2006 verzorgd door mevr. G. Drenth-Barkhof.

Redactie

Sinds september 2006 maakt mevr. A. Visscher-Ovinge deel uit van de redactie.

In oktober 2006 werd de vacature van hoofdredacteur ingenomen door Janetta Sikken uit Wijster. In november 2006 stopte eindredacteur Ted Kroes met zijn redactionele werkzaamheden voor het tijdschrift.

In het najaar van 2006 heeft de heer R. Martena om persoonlijke redenen bedankt als lid van de redactie.

Website

www.historischevereniginggemeentebeilen.nl

Aantal leden

In oktober 2006 bedroeg het ledenaantal 1.450.

Redactie tijdschrift

Hoofdredacteur: Janetta Sikken (vanaf oktober 2006)

Eindredacteur: T.L. Kroes (afgetreden: november 2006)

Redactieleden: mevr. drs. R. Gerding, J. Hoogeveen-Zuidberg, B. Oosting, F. Timmerman-Stevens en A. Visscher-Ovinge.

Bestuurssamenstelling 2006

drs. G.J. Dijkstra (voorzitter), W. Bazuin-Brinkman (secretaris), H.J. Vos (penningmeester); bestuursleden: H.L.G. Schuur, E. Beuving, mevr. F. Biemold, G. Drenth-Barkhof en J. Vrijs.

't Verhaal van het Oranjekanaal

Het Oranjekanaal loopt voor een flink gedeelte door de oude gemeente Beilen en de nieuwe gemeente Midden-Drenthe. Dit kanaal viert dit jaar zijn 150ste verjaardag.

Op initiatief van de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe zijn in 2005 plannen uitgewerkt om met verscheidene historische verenigingen en historische werkgroepen een tentoonstelling over 150 jaar Oranjekanaal samen te stellen. Deze tentoonstelling wordt vanaf de zomer van 2006 in verschillende plaatsen in Drenthe gepresenteerd. De Historische Vereniging Gemeente Beilen en de Werkgroep Geschiedschrijving Hijken hebben meegewerkt aan de totstandkoming van deze tentoonstelling.

In Beilen is deze tentoonstelling in het voorjaar van 2007 te zien.

Scheepvaart in het Oranjekanaal te Hijken

Ontvangen

Ontvangen van A. Ronner een aantal oude ansichtkaarten van Beilen en omgeving (zie foto Oranjekanaal, links). Hartelijk dank.

Lezingen

Maandag 18 december 2006 in Dorpshuis Haolerhuus, aanvang 20.00 uur:

J.J. Brands (Nieuw-Dordrecht) met dia-voorstelling over oude voorwerpen uit grootmoederstijd die nu niet meer worden gebruikt. Wie kent nog het gebruik van de bollering?

Donderdag 8 februari 2007 in het Wilhelmina Zalencentrum te Beilen, aanvang 20.00 uur, aansluitend aan de ledenvergadering:

't Volk van Grada met dans en kledingshow: de dansgroep begint het optreden met folkloredansen in originele kostuums; daarna kledingshow met kleding uit de periode 1870-1920) en afsluitend nog enige folkloristische dansen.

De woning van de familie Kleine op het adres Alting L22, zie hiernaast: Zo as't west hef.

